

Священик цинічно жартує, занедужав, або випиває... Що з ним?

До священства у чернечому стані приходимо, як прості рибалки, зранені, різні, але те, що саме Христос нас вибрав, а не ми Його – це обнадіює... Ми світимо плодами Святого Духа певний час: рік, роки, а потім, щось стається – гаснемо... Чому?

Вигорання – досить страшний термін. Це – щось випалене, це те, яке зберегло тільки оболонку. Коли священик відповідає за десятки справ, тоді починається вигорання. На якому році служіння може виникнути вигорання? Вигорання починається не відразу. Воно має накопичувальний характер. На якому саме році – сказати важко. Як священики описують цей стан? Як вони дізнаються, що вигорають?

Багато священиків це взагалі ніяк не описують. В нашому соціумі, українському менталітеті, є серйозна установка на працю, аж до каторжної. Вона так широко і міцно вкорінена в народній свідомості, що скажитися на труднощі, на виснаженість, на втому, на апатію у нас не прийнято. Це стосується праці і чоловіків, і жінок, але у чоловіків ризик вигорання вище, особливо в тих сферах діяльності, де робота відбувається з людьми безпосередньо.

Зазвичай першою і головною ознакою вигорання є втома. Священики так і кажуть: «Я втомився. Я мушу відпочити, мені потрібно розслабитися».

Другий ступінь – це консолідація симптомів в синдром вигорання. Вона настає, коли священик починає говорити про те, що хворий. Важливо розуміти, що під хворобою священики «приховують» як хронічні захворювання, так і вигорання, а ще депресію і багато іншого.

Які є ще маркери вигорання? Наприклад, одним із способів подолати вигорання є алкоголізм... Він може бути наслідком і причиною і є здебільшого прихованим... Священик помалу розриває зв'язки зі спільнотою, соціальні зв'язки та ізолюється, перебуваючи в неволі самотності...

Існує також думка, що у священика вигорання не може бути за визначенням, як таке, в принципі. Служіння Богові не може втомити і знеструмити людину. Служіння - це те, що тримає тебе на плаву. А якщо раптом вигорання з'явилося, то досить посилити молитву і все повернеться в норму. Але...

Служба, молитва якраз мила справа. Але, якби ж то священик тільки служив! Так це було б чудово! В тому і річ, що служити не дають справи: треба кудись їхати, робити щось і т. д.

Священик – це духовний лідер. Він має людей вести за собою. А куди він може їх вести, якщо сам не йде, а лежить пластом? Такий священик багатьом просто не цікавий. Його запитують про щось серйозне, а він жартує, наприклад. Причому буває, що це жарти на межі. Є речі, над якими не можна жартувати. Наприклад, приходять прихожанка і ставить глибокі питання. Тут потрібна терпеливість, і замість того щоб направляти людину, він починає жартувати, сміятися, а часом і знущатися...

Вернутися до активного життя вигорілому священикові цілком реально. Тільки треба мати на увазі – є речі незворотні. Якщо священик дійшов до важкої стадії вигорання, то він ніколи не повернеться до колишнього життя. Він може повернутися до служіння, в спільноту, і щасливий буде, але лише в міру свого нового стану... Це подібно, так як би невинувата людина відсиділа кілька років у тюрмі...

88 Псалом каже: «Рука моя з ним буде твердо, ба й рамено моє буде його скріпляти». Ці Господні слова стосуються кожного священика, адже Бог про кожного турбується, знаючи, що не є легким завданням провадити вірний Божий люд, воно «викликає втому і вимагає зусиль».

Коли відчувається тягар праці, іноді може з'явитись спокуса «відпочивати як-небудь, ніби відпочинок не є Божою річчю. Пам'ятаймо, що ключем священичої плідності є те, як ми

відпочиваємо і те, як відчуваємо Господнє ставлення до нашої втоми» – каже Папа Франциск у своїх повчаннях. Чи вміємо відпочивати? Чи не шукаємо способів відпочинку, які пропонує споживацьке суспільство? Чи вміємо відпочивати від себе самого, від власних самовимогливості, самовподобання і самодостатності?

Священічі обов'язки і завдання не є легкими, а від іншої фізичної праці відрізняються тим, що «включають нашу здатність співчувати, спонукають серце радіти з нареченими, які одружуються, сміятись з дітьми, яких приносять христити, сумувати з хворими, які отримують Оливопомазання на лікарняному ліжку, співчувати з тими, хто ховає дорогу особу, тобто, переживати «дуже багато емоцій». І якщо маємо відкрите серце, то ці емоції та почуття обтяжують серце пастиря.

Однією з них є «втома, викликана людьми», яка, за словами Папи, є втомою, що приносить багато плодів та радості, вона є «святою і здоровою втомою». «Як це прекрасно, – каже він, – бачити, як люди люблять, горнутья до пастирів та їх потребують! Вірний людина ніколи не залишає нас без якоїсь праці, хіба що хто сховається у кабінеті чи їздить містом із затонованим склом...». Така втома притаманна пастиреві, який має запах овець, але також і посмішку батька, який захоплюється своїми дітьми чи внуками.

Існує також "втома від ворогів", адже «диявол і його послідовники не сплять». Необхідність захищати стадо і себе від зла є чи не найважчим трудом, спричиняючи «найобтяжливішу втому». Це вимагає навчитися «нейтралізувати зло», не виривати кукіль, щоб не пошкодити добрі паростки, але довіряти Богові. Буває також, як зазначає Папа, «втома від себе самих», яка, на його думку, є найнебезпечнішою, адже, на відміну від попередніх, вона більше пов'язана із самим собою і може привести до розчарування та знеохочення.

«Лише любов приносить відпочинок. Те, чого не любимо, приносить злу втому і з часом ще більше втомлює», – наголошує Святіший Отець, зазначаючи, що найкращим свідченням того, як Ісус ставиться до нашої пастирської втоми є євангельська подія вмивання ніг, коли «Сам Господь обмиває» з ніг тих, які ідуть за Ним, кожному пляму, «увесь світський масний бруд, що нагромадився на наших ногах під час шляху, пройденого в Його ім'я»...

Відновити в собі Духа святості, знайти шлях до всіх людей, піклуватись вірними, бути справжніми пастирями серед людей, це означає бути «помазаним» – бути слугою Ягве, так, як у книзі пророка Ісаї, описано про царя Давида та Ісуса. Спільним для них є те, що намащення, яке вони отримали, було призначене для Божого люду, якому вони служили: для бідних, ув'язнених, пригноблених.

Доброго священика можна впізнати з того, як він «намастив» своїх вірних, наприклад, коли люди виходять із Служби Божої з обличчям, з якого можна зрозуміти, що вони отримали добру новину. Люди дякують, бо відчувають, що священик в молитві підносив до Господа дійсність їхнього щоденного життя, їхні терпіння й радощі, їхні тривоги й надії. А тоді просять помолитись за них, їх поблагословити. «Завжди потрібно оживляти благодать і в кожному проханні, іноді, несвоєчасному, часом тільки матеріальному або банальному, але воно є таким тільки на перший погляд, відчути прагнення вірних бути «помазаними» запашним миром, тому що, вони знають, що ми його маємо», – зауважує Папа. Передчувати й відчувати, як відчував Господь, коли наповнював надією тугу жінки, котра страждала на кровотечу, коли вона доторкнулась до країв його одежі. У цей момент серед тисняви народу, Ісус втілює всю красу Арона в священничій одежі і з елеєм, що стікає по ній. Це прихована краса, яка сяє лише для повних віри очей жінки, котра страждала на кровотечу. Навіть учні – майбутні священники – не можуть побачити, не розуміють: в «екзистенціальній периферії» вони бачать тільки безумство натовпу, що оточував Ісуса (пор. Лк 8,42). Господь же навпаки, відчуває, що сила божественного помазання дійшла до країв Його плаща...

Священники мають бути справжніми пастирями, які «пахнуть своїми вівцями», пастирями серед свого стада та рибалками людей. Святіший Отець звертається також і до

вірних, щоб любов'ю і молитвою були близькими до своїх священиків, щоб вони змогли завжди бути такими пастирями, як цього бажає Христове серце. А священикам бажає, щоб Бог Отець відновив у них Духа святості, яким вони були намащені, щоб відновив їх в їхніх серцях так, щоб це намащення дійшло до всіх, також і на «околиці», де вірні його найбільше очікують та оцінюють. «Нехай же вірні відчують, що ми є учнями Христа, – наголошує Папа Франциск, – що ми зодягнулись у їхні імена, що не шукаємо іншої ідентичності. Щоб через наші слова та вчинки вони могли отримати те миро радості, яке нам приніс Ісус, Божий Помазаник».

Важливе зауваження Папи щодо "іграшок": «У цьому світі, де багатство викликає стільки зла, нам, священикам і монахам, треба бути послідовними у нашій бідності, – каже Папа Франциск, Євангеліє треба не лише оголошувати словами, але й дотримуватися в житті. – Люди відчувають огиду, коли ми несправжні».

«Коли обираєте якусь прекрасну модель авта, подумайте про дітей, які помирають з голоду. Тільки про це», – апелює Папа. Він каже, що хотів би, щоб Церква була більш місіонерською і більше піклувалася про нужденних.

«Нема святості в смутку. Не будьте, будь ласка, священиками і монахами із такими обличчями, ніби наїлися паприки або напилися оцту. Ніколи!», – наголошує Папа, жартуючи: "не будьте старими дівами!"....

Немає влади у священика; немає прав у священика; є тільки страшний і чудовий, достовірно божественний привілей – любити до смерті і смерті хресної. Хтось із західних письменників, коли питали, хто такий священик, відповів: Священик – це розіпнута людина... Людина, яка відреклася і зрікається, і кожен годину має наново відректися від себе, від яких би то не було прав; не лише від неправдивого права творити зло і бути грішником, але навіть від законних прав людяності, людського життя.

Він – образ Христа, він – ікона, він – Христова турбота, він – Христова любов; він – Христове тіло, яке може бути розіпнуте; він – Христова кров, яка може бути пролита.

І ось на цьому шляху є декілька речей, які священик має робити : Перше – молитися; стояти перед Богом, за паству, за народ. Але стояти перед Богом, це не означає почувати себе відокремленою, привілейованою людиною, яка має доступ до престолу і який возносить молитви. Стояти перед Богом за народ – це означає почувати себе так, настільки єдиним з цим народом, що кожен крик цього народу, кожен стогін, кожне благання, кожен вигук покаяння, кожна радість через нього проходять, як вода тече по жолобу.

У древньому чині сповіді на Русі був момент, коли у кінці, після того, як була відбута сповідь, коли вже звучали слова молитви розгрішення, той, що каявся клав свою руку на шию священика і священик йому говорив: Гріхи твої – на мені, йди з миром... Гріхи твої на мені, тому що в мені діє Христос, Який один тільки може узяти чужі гріхи; але також і в іншому сенсі; в тому сенсі, що коли хто-небудь так тобі повірив, що відкрився тобі, сповідував свою душу – твоя доля, його доля переплелися довіку і назавжди.

І останнє – про проповідь. Як проповідувати, як готуватися? Усім життям готуймося. До проповіді не готуються, просто засівши за письмовий стіл і оточивши себе тлумаченнями святих отців. Коли отці це говорили, це йшло з їх серця, вони кричали з глибини свого досвіду. Якщо ми просто повторюватимемо те, що вони говорили, можливо, нікуди не досягне наш крик.

У Йоана Ліствичника є місце, де він говорить, що слово Боже подібно до стріли, яка здатна ударити в ціль і пробити щит. Але, говорить він, стріла залишається бездіяльна, якщо немає лука, тятиви, міцної руки і вірного ока; ось це – ми. Слово Боже, як пряма, чиста стріла, здатна пробити будь-яку товщину гріха, будь-яку скам'янілість, але вона не полетить, якщо хто-небудь не пустить цю стрілу, якщо не буде вірного ока, яке її направляє, потужної руки, яка натягне лук. І в цьому – наша величезна відповідальність.

Про що говорити? Дуже просто: проповідь не потрібно говорити нікому, окрім як самому собі. Стати потрібно перед судом євангельського уривка, поставити собі питання про те, як ти стоїш перед ним, як цей уривок, Боже слово, живе, особисте, тебе осуджує, що воно тобі говорить, що ти можеш відповісти Живому Богові, Який вимагає відповіді, і дії, і покаєння, і нового життя, – і скажи; якщо слово, яке ти говориш в проповіді, тебе ударяє в душу, якщо глибоко встромлюється, як стріла, в твоє власне серце, воно ударить в чужу душу і встромиться в чуже серце.

Але якщо проповідник говоритиме “ось цим людям” те, що (йому думается) їм корисно знати, то переважно це буде марно, тому що розуму це, можливо, торкнеться – якщо проповідник виявиться здатним розумно про це сказати; але життя це не змінить.

Звичайно, потрібно мати якесь знання; звичайно, потрібно розуміти, про що говорить Євангеліє або уривок Священного Писання, про яке ми говоритимемо; але цього мало! Якщо наша проповідь нас самих не ранив в самі глибини, якщо ми не стоїмо у страхі перед Богом і не говоримо в Його ім'я – може бути собі на суд або засудження, але в порятунок іншим – то це ніяка проповідь, ніче життя вона не змінить...

Не від Священного Писання, не від мудрості говорив Іван Хреститель; він говорив з глибин серця, що запалилося, з глибин совісті, що покалася, з глибин людини, яка так полюбила Бога, так полюбила інших людей, що він усе своє життя згубив, по-людські кажучи, щоб бути готовим сказати одно живе слово за Бога. І тому Священне Писання його називає голосом волаючим в пустелі. Це – голос Божий, який звучить через людину.

Просімо, в підсумку: “Дай нам Боже, навчитися хоч чомусь з тих чудових слів Священного Писання, з образу Христа, з вчення батьків, з прикладу святих; і тоді наше пастирство, яке має бути, в першу чергу, раніше всього, співрозп'яттям з Христом і воскресінням до Життя, тоді воно принесе плід і в чужому житті, у житті брата, сестри, тому що чужих немає – і в нашому житті, і в спасінні...” Амінь.

**Матеріал написаний на основі повчань Папи Франциска і Святих Отців Церкви
о. Христофор Ганинець, ЧСВВ**